

УДК 336.74(477)

Божинська Катерина Леонідівна

студентка

Науковий керівник: Худолій Юлія Сергіївна

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»

ОБЛІКОВА СТАВКА ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Актуальність теми полягає в тому, що економіка будь-якої країни працює на базі результативної системи грошово-кредитних відносин, яка є головним інструментом забезпечення макроекономічної стабільності та сталого розвитку. В умовах глобалізації та загострення економічних викликів, спричинених воєнними діями, фінансовими кризами та інфляційними процесами, особливу роль набуває грошово-кредитна політика країни, яка може оперативнo реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Головне місце серед інструментів регулювання займає облікова ставка Національного банку України, що слугує важливим важелем впливу на економічну активність, інвестиційні процеси та рівень інфляції.

Облікова ставка Національного банку України – один із монетарних інструментів, за допомогою якого Національний банк України встановлює для банків та інших суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир щодо вартості залучених та розміщених грошових коштів [1]. Отже, облікова ставка залишається головним інструментом грошово-кредитного регулювання в Україні.

Після здобуття незалежності у 1991 році Національний банк України зіткнувся з гіперінфляцією та кризою фінансової системи. У 1993 році облікова ставка досягла історичного максимуму – понад 240 % річних, що стало спробою стримати інфляцію та стабілізувати національну валюту [2]. У 1994 році ситуація в економіці залишалася критичною: ставка НБУ коливалася від 140 до 300 % річних, що фактично унеможливило кредитування населення та бізнесу [4]. Вже у квітні 1995 року рішенням Правління НБУ облікова ставка була знижена до 150 % річних як перший крок до поступової стабілізації грошово-кредитної політики [3].

Динаміка облікової ставки в Україні свідчить про її використання як основного інструменту макроекономічного регулювання. Після різкого підвищення у 2022 р. до 25 % з метою боротьби з інфляцією та підтримання курсової стабільності НБУ у 2024–2025 рр. поступово знизив ставку до 15,5 %, що свідчить про стабілізацію фінансової системи [5].

Історичний аналіз свідчить, що на початку незалежності Україна пережила гіперінфляційний шок, унаслідок чого облікова ставка сягала рекордних значень – понад 240–300 %. Надалі, завдяки стабілізаційним заходам НБУ, вдалося поступово знизити відсоткові ставки, стабілізувати валютний ринок і зміцнити довіру до банківської системи. Це стало основою для переходу до ринкової моделі регулювання та формування ефективної монетарної політики.

У період воєнного стану облікова ставка забезпечує стримування девальваційного тиску, захист гривневих заощаджень, підтримання довіри до банківської системи та формування передумов для післявоєнного відновлення економіки [6]. Її ефективність залежить від сили монетарної трансмісії, рівня інфляційних очікувань, стану валютного ринку та координації дій уряду і НБУ [7].

Отже, у сучасних умовах воєнного стану облікова ставка виконує подвійне завдання – стримує інфляційний тиск і водночас підтримує фінансову стійкість банківської системи. Рішення НБУ щодо її зміни мають бути зваженими, оскільки надто висока ставка обмежує кредитну активність, а занадто низька – створює ризики зростання інфляції та девальвації гривні.

У перспективі застосування облікової ставки має стати більш гнучким, орієнтованим на підтримку економічного зростання, водночас зберігаючи інфляційні цілі в межах 5 ± 1 %. Оптимальне поєднання монетарних і структурних реформ сприятиме формуванню ефективної грошово-кредитної політики, що забезпечить фінансову стійкість та довгострокову економічну безпеку держави [9]. Подальше вдосконалення інструментів процентної політики має базуватися на поєднанні гнучкого таргетування інфляції, розвитку внутрішнього ринку капіталу та посиленні аналітичної спроможності НБУ.

Список використаних джерел

1. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 р. № 679-XIV // *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. Ст. 238. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
2. Національний банк України. *Історія становлення грошово-кредитної політики*. URL: <https://bank.gov.ua>.
3. Національний банк України. *Про встановлення облікової ставки Національного банку України* : лист від 7 квітня 1995 р. № 3-95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v3-95500-95>.
4. Слово і Діло. *Золотовалютні резерви України та зміна облікової ставки НБУ з 1992 по 2020 роки* URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/03/03/infografika/ekonomika/zolotovalyutni-rezervy-ta-oblikova-stavka-lyshaly-po-sobi-ukrayinski-premyery>.

5. Національний банк України. *Інфляційний звіт, липень 2025 р.* URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflation-report>.
6. Грицай, С. О. Монетарна політика України в умовах воєнного стану. *Економічний вісник*. 2024. № 3. С. 45–51.
7. European Central Bank. *Monetary Policy Decisions, 2025* URL: <https://www.ecb.europa.eu>.
8. Національний банк України. *Рішення Правління про розмір облікової ставки, липень 2025* URL у: <https://bank.gov.ua/ua/news/all>.
9. Onyshchenko, V. O., Dovhal, Yu. S., Titovich, V. V. Influence of monetary policy on the Ukrainian credit market. *Financial & Credit Activity: Problems of Theory & Practice*. 2015, Vol. 1 Issue 18, p. 35-43. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i18.46099>.

УДК 658.7:338.436

Bondarenko Kateryna

student

Fachhochschule des BFI Wien (Austria)

Kudinova Alina

PhD in Economics, Associate Professor

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Ukraine)

LIFELONG LEARNING AS A STRATEGIC COMPETITIVE ADVANTAGE IN A VUCA WORLD

VUCA-world (volatility, uncertainty, complexity, ambiguity) refers to an environment with high variability, uncertainty, complexity and ambiguity, which requires organizations and professionals to adopt a different logic of decision-making and competence development. In scientific and practical discourse, the VUCA concept has become widespread thanks to the works of N. Bennett and J. Lemoine [1], who emphasize each of the four components requires different management responses (vision for V, understanding for U, structuring for C, experimentation for A). This approach shifts the focus from static “personnel development plans” to a dynamic system of lifelong learning (LLL) as a key mechanism for business adaptability and sustainability.

International organizations define LLL as a continuous process that encompasses formal, non-formal and informal learning throughout a person’s life. The OECD [5] emphasizes that LLL should begin in childhood and continue into adulthood, encompassing formal educational institutions and non-institutional forms, to respond to the “state of constant change” in the labor market.

UNESCO recommends that states and employers create mechanisms for the recognition, validation and accreditation of the outcomes of all forms of learning, as well as establish intersectoral governance and sustainable financing of LLL – from policies to program quality.